

A művelt orvos jobban és eredményesebben gyógyít

Az Ipoly-völgyi Losonc középkori mezőváros, a XII. században említik először nevét. A török időkben, majd a függetlenségi háborúk idején többször lerombolják, 1849-ben a cári csapatok felgyújtják. A városnak e századi története is viharos. Tudomásom szerint professzor úr Losoncon született, mit mesélne gyermekkoráról?

— Valójában én Losoncon csak születtem — 1910-ben —, mert az anyám losonci volt, és akkoriban az asszonyok még hazamentek szülni a szülői házba. Onnét nem sokkal születésem után visszajöttünk Pestre, itt telt el gyermekkorom. Apám, aki a MÁV-nál volt elég jól haladó tisztviselő, sokat szerepelt a proletárdiktatúra alatt, ennek következtében 1919-ben, a fehérterror idején eltávolították állásából, és ekkor a családnak nem volt jövedelme. Különben is nagyon zavaros idők voltak akkoriban Pesten, mindenfelé verekedések az utcákon, úgyhogy az egész család visszaköltözött Losoncra. Akkor, 1920-ban, töltöttem ott egy évet.

Az elemi iskolának, ahová jártam, nagyon szép könyvtára volt, persze tele az akkori időknek megfelelő hazafias művekkel, *Donászy Ferenc* kalandos könyveivel, hun és magyar mondákkal, *Siegfried* történeteivel, a görög mitológiával. Ezeket akkoriban nagyon szerettem. Volt egy vastag albumokból álló sorozat, a *Műveltség könyvtára*, a századforduló táján kezdték kiadni, s meg lehetett találni minden magyar értelmiségi család könyvespolcán. Nagyon szép sorozat volt, olyan kötetekkel, mint a *magyar történelem*, *világtörténelem*, *művészet*, *társadalom*, *az ember*, *a technika vívmányai* stb. Ez volt az én kisgyermekkorom olvasmánya. Különösen a művészeti kötet ragadt meg. Nagyon szerettem metszeteit, képeit. Kedveltem a *Földrajzi Társaság* kiadványait is.

Otthon elég sok könyvünk volt, nem szorultam rá a könyvtárra. Értelmiségi családban, értelmiségi környezetben nevelkedtem, nagybátyáim ügyvédek, orvosok, tanárok voltak.

A középiskolában is meg tudtam élni az otthoni könyvtárból, híresen nagy olvasó voltam. Mindig nevettek rajtam otthon; valami ennivalót vettem magamhoz, süteményt vagy csokoládét, hasra feküdtem egy díványon, és meghalt számomra a külvilág: olvastam. Elég sokat ki is kaptam emiatt.

— *Ebben az időben a könyvelményeken kívül ki vagy kik hatottak professzor úrra?*

— Rám különösen anyám két fivére

DR. MAGYAR IMRE
orvosprofesszor,
kandidátus,
tanszékvezető
egyetemi tanár

hatott. Az egyik francia—német szakos tanár, óriási műveltségű, polihisztorféle, amilyen manapság kevés akad. A hadifogságból hazatérve Losoncon élt. Ő igen nagy hatással volt rám. Olvasmányokat ajánlott, könyvlistával is ellátott, amit én lelkiismeretesen „abszolváltam”.

A másik, a Bécsben élő orvos nagybátyám igazi nyelvetehetség volt. Losoncon általában mindenki beszélt magyarul, németül és szlovákul. Nagybátyám Párizsban tanult, ahol kitűnően megtanult franciául, s mivel egy olasz családnál lakott, olaszul is. Majd elsajátította a spanyol, sőt az arab nyelvet is. Ez nekem nagyon imponált. Ő csinált kedvet az idegen nyelvek tanulásához, s igen sok nyelvvvel kezdtem foglalkozni. Beszélni kevés nyelven tudok, viszont jó néhányon olvasok. Ez a két hatás maradandónak bizonyult.

Gimnazista éveimben Pesten beiratkoztam egy magánkönyvtárba, ahol a frissen megjelent könyveket kerestem. Akkoriban jelentek meg sorra *Thomas Mann* művei, *Stefan Zweig*, *Werfel*, *Wassermann* regényei. Sok klasszikus művet is olvastam. Az akkori gimnáziumi tananyag súlyosabb volt a mainál. Stiliztikát, poétikát, retorikát tanultunk, s amiről ott hallottam, azt megszereztem és elolvastam. A középiskolában megszoktam, hogy az *Akadémiai Könyvtár*ba járjak. Csöndes, nyugodt hely volt, ahol csupa öreg ember ült, és ahol — régi kifejezéssel élve — „úri nyugalom” honolt, talán egy kevés dohszaggal is. Az ember mindent megkapott ott, amit kért. Főleg *Vajda János* és *Reviczky Gyula* könyveivel foglalkoztam akkoriban, ezeket a könyvkereskedésben nem lehetett megvásárolni.

— *A Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi könyvtárának története 1826-ban kezdődik. Ekkor Schordann Zsig-*

mond, a „felsőbb bonctan és élettan” német származású tanára saját folyóirataiból létesített olvasói tárat. Az 1930-as években a könyvtár el-elakadó minisztériumi segélyekből tartotta fenn magát. Úgy vélem, professzor úr akkoriban ismerhette meg a könyvtárat.

— Nemigen jártam oda. Hogy miért nem? Akkoriban ugyanis nagy verekedések voltak az egyetemen. Nem a orvosok között, akiket ismertem, hanem odajöttek a jogászok és a bölcsészek, s ők verekedéseket kezdeményeztek. Sok zavaros fej volt abban az időben az egyetemen, és nemcsak ott. Azért néha elmentem a könyvtárba, hozzáolvasni az előadásokon hallottakhoz.

Nem szeretek könyvtárban olvasni, olvasás közben szívesebben vagyok egyedül. Tanítványokat vállaltam, és ha kerestem néhány pengőt, abból mindig jutott könyvekre. Jobban szeretem saját könyveimet, itthon minden könyvnek tudom a helyét, minden könyvhöz fűződik valami emlékem.

— Nekünk, könyvtárosoknak a „Sal-lai—Sebestyén” fogalom, alapvető kézikönyvünk. A magyar orvosnak ilyen lehet a „Magyar—Petrányi”, A belgyógyászat alapvonalai. Első kiadása 32 évvel ezelőtt jelent meg. Milyen egy kézikönyv harmincéves története?

— Ez elsősorban tankönyv. Az az érdekessége, hogy első kiadása rendkívül szerény volt, külalakra is. Aztán az újabb kiadások egyre szebbek lettek, bővebbek, két, majd három kötetre nőtt a terjedelem. Most már időszerű volna a tizenegyedik kiadás, de én arra már nem vállalkozom. Nem azért, mintha nem volnék képes rá — Petrányi Gyula fiatalabb nálam két évvel —, hanem mert annyit fejlődött a medicina, hogy azokat a részeket, amelyekkel nem foglalkozom behatóan, már nem merem megírni. Ennek a könyvnek a jövőjét úgy képzelem el, hogy egy szerkesztő közreműködésével — a könyv nyomdokain haladva — sok szerző írja majd meg.

— Gyógyítás és műveltség. Sokszor és sokat írt erről professzor úr. Azt hiszem, nem tévedek, ha azt mondom, a cél mindig annak bizonyítása volt, hogy a művelt orvos jobban és eredményesebben gyógyít, mint a műveletlen.

— Igen. Ezt a nézetet egy kicsit már kezdik elfogadni, ami nekem nagy elégtétel. A középiskolában például a történelem megint érettségi tárgy; no, nem mondom, már írásaim eredményeképpen. Azt azonban változatlanul vallom, hogy az orvos csak úgy tud jól gyógyítani, ha képes beleélni magát a beteg lelkébe, életébe, testébe, és ez csak műveltség alapján lehetséges.

A műveltségbe persze nemcsak az tartozik bele, hogy a görög mitológiát ismerjem vagy Pirandellót, Botticellit, hanem, hogy az ember tudjon valamit betegének — mondjuk, a munkásembernek — a munkatevékenységéről, meg a szövőnőnek a napi életéről is. Rajtam nevetnek a klinikán a orvosok, mert leállok a viziten egy-egy beteggel beszélgetni, hogy ő mit csinál és hogy csinálja, néha csúfolnak is emiatt. No, nem rosszindulatúan, inkább kedvesen.

— Professzor úr nemcsak élvezője a művészeteknek, a zenének, az irodalomnak, hanem művelője is. Szépiró. Írói pályám emlékezte című írásában mintegy áttekinti szépirói munkásságát. Talán nem minden keserűség nélkül. Tévedek?

— Hát némi keserűség érthető. Minden megjelent könyvem ugyanis megírása után legalább 25 évvel jelent meg. Ami nem jó. Most jelent meg egy életrajzi vonatkozású regényem a Szépirodalmi Kiadónál, Az évszázad gyermeke címmel. Ezt 1956-ban írtam, huszonnégy éve... Több regényemet nem adták ki, és nem a lektori vélemények voltak rosszak. Ha nyugdíjba megyek, Odüsszeuszról szeretnék írni egy könyvet. Bár nagy bánattal töltött el, hogy a Nobel-díjas svéd Johnson írt egy Odüsszeusz-regényt, ami olyan szép, hogy nem hiszem, tudok olyat írni. De ez régi tervem. Odüsszeusz alakját kissé olyanak képzelem el, mint amilyen Thomas Mann Felix Krullja, kicsit csibészes, de mégis magasrendű értelmiségi, vagy mint a Kiválasztott főszereplője, Gregorius pápa.

— Professzor úr, mint a nemlétező Magyar Logorrhoea Társaság elnöke, részt vett egy jaroslaviai kongresszuson. Élményeit Kongresszus némi nehézséggel címmel írta meg.

— Igen ez a valóságban nem logorrhoea kongresszus volt, hanem diabetes és nem Jaroslaviában, hanem Jugoszláviában, Dubrovnikban. Ez a bürokrácia paródiája. Meg kell mondanom, hogy benne egy szó túlzás sincsen. Ez így folyik, folyt akkor is, és folyik ma is. Végeredményben egy magyar orvos csak akkor tud lépést tartani a tudománnyal, ha részt vesz a külföldi kongresszusokon, és látja, hogy a többiek hol tartanak, mert le vagyunk maradva. Más helyen írtam paródiát a kandidátusi disszertációkról is, meg a szakcikkekről, ezek nyakatekert nyelvezetéről. Megírásukhoz egész mondatokat vettem ki tudományos folyóiratokban megjelent cikkekből.

— Kanyarodjunk vissza professzor úr tudományos pályájához. Hogyan követte a szakma fejlődését, hogyan tájékozódott?

— Egyrészt az I. sz. Belklinika könyv-

tárát rendszeresen igénybe vettem. Nagyon szép könyvtár. Ez talán még *Rusznák István* professzor érdeme. A személyi kultusz éveiben nem rendelhattunk nyugati folyóiratokat, és *Rusznák*, mint az Akadémia elnöke, mégis kiharcolta ezeket, így a könyvtár gyűjteménye az ötvenes éveket tekintve is teljes.

A legtöbbet akkor tanul egy fiatal orvos vagy kutató, ha saját maga keres, kutat a szakirodalomban is. Az igaz, hogy ha kézhez kap huszonöt cikket: tesék, ezek szólnak az adott témáról, rengeteg időt takarít meg. Viszont, ha saját maga kutat, olvas cikkeket, és azok irodalmát követve halad tovább, rendkívül sokat tanulhat.

Nálunk a klinikán az úgynevezett „professzori vizit” cikkmegbeszélésekből is áll, ezenkívül hetente vannak referáló ülések, amiket nyilván másutt is tartanak. Az ilyen alkalmakkor sok cikket referálnak, s így még az is kénytelen tudni róluk, aki esetleg nem olvas. A cikkeket olyan folyóiratokból is válogatjuk, amelyek a klinikán nincsenek meg, csak a kari könyvtárban. Ezenkívül kéthetente tartunk egy-egy témát alaposan kimerítő összejövetelt, ezekre vendégeket is hívunk. A hagyományt a *Korányi* klinikától vettük át.

— *Professzor úr Korányi Sándor tanítványa volt a Belklinikán és Hetényi Gézáé a Stefánia Intézetben...*

— A *Korányi*-iskola világhírű volt, nemcsak tudományos értelemben, hanem egész szelleme miatt is. A fasizálódó Magyarországon olyan intézet volt ez, amelyben a protekció és egyéb kiváltságok nem érvényesültek, aki ott dolgozott, valóban haladt, haladhatott is előre. Bár, amikor odakerültem, engem már nem lehetett kinevezni. Ezt *Korányi Sándor* is tudta, egyszer behívott a szobájába, és elmondta, hogy mi a helyzet Magyarországon, s kért, hogy én mégis dolgozzam ott. De kinevezni ő sem tudott. Ennek ellenére minden munkalehetőséget megadott, úgynevezett externista voltam. Az externista nem tartozott a klinika státusába, csak megengedték neki, hogy bejárjon és dolgozzon, fizetést nem kapott. 1936-ban volt *Korányi Sándor* 70 éves, s az akkori kultuszminiszter, *Hóman Bálint*, mindnyájunk öröme megígérte, hogy *Korányi* még egy évet dolgozhat. Aztán hirtelen nyugdíjazták, sőt a klinika is megszűnt. Ez tragikus esemény volt számunkra.

A *Stefánia* úti intézet magánvállalkozás volt, ideális intézmény, teljesen klinikai jellegű. A kezelés költségeinek egy részét az OTI fizette, a többit a betegek. A *Széchenyi Társaság* alapítványa tette lehetővé a kutatómunkát az intézetben.

Hetényi Géza kitűnő belgyógyász volt. Az intézet 1937-től gyakorlatilag 1944-ig működött. Engem közben munkaszolgálatra, meg egyéb helyekre vittek el. Az intézetnek sok érdekes betege volt, és furcsa módon a baloldali érzelmű betegek hozzánk jöttek, nem pedig a megmaradt, két egyetemi belklinikára. A felszabadulás után visszamentem az egyetemre a III. Belklinikára, úgyhogy amikor *Rusznák Istvánt* kinevezték igazgatónak, én már ott voltam.

— *Professzor úr már elemista korában „népszerűsített”, Petőfi verseket írt át prózába. Aztán felnőttként is vállalta ezt a feladatot.*

— A TIT-ben harminc évig tevékenykedtem, és nagyon szerettem az ottani munkát. Nem vagyok híve annak, hogy laikus embereknek a medicina csinjáról bínjáról adjunk felvilágosítást, de azt mindig nagyon helytelennek tartottam, hogy egy ember, aki az irodalomban vagy a technikában művelt, a saját szervezetevel annyira se legyen tisztában, hogy felnőtt ember létre ne tudja, hol van a veséje és hány veséje van. Nem szólva a genitális apparátusról, amely az iskolai oktatásban sem szerepelt. Nemcsak előadásokat tartottam, hanem írtam a népszerűsítő előadások metodikájáról is. Ez a TIT hőskora volt. Munkásszállásokra, üzemekbe jártunk, eléggé sikeresen. Aztán valahogy kimerült ez a tevékenység. A végén már az előadásokon szinte csak a nyugdíjasok jelentek meg. De azért most is sokszor hívnak előadást tartani — és én megyek.

— *Sokat utazott. Vannak-e külföldi könyvtári élményei?*

— Portugáliát leszámítva minden európai országban jártam. A kontinensen kívül Argentínában, Japánban, az Egyesült Államokban, Indiában is. Még egy helyre szeretnék elmenni: legközelebb Kenyában lesz diabetes kongresszus.

Csodálatos könyvtárakat láttam. Az Egyesült Államokban nagy, modern könyvtárakat, rendkívül jó katalógus-rendszerrel. Személyzet alig van bennük, de minden annyira „evidensen” látható, hogy az ember odamegy, és maga kikeresheti a könyvet. És nincs bürokrácia, nem kérnek írást! A látogató szabadon mozoghat a könyvtárban. Nagyon szép könyvtárat láttam az NDK-ban, Berlinben is. Ennek dolgoztam is egy ideig, referátumokat készítettem magyar cikkekről a könyvtár számára. És aztán láttam klasszikus könyvtárakat is monostorokban, kolostorokban, óriási főlíránsokkal. Ezek mind nagy élményeim voltak.

Walter Béla